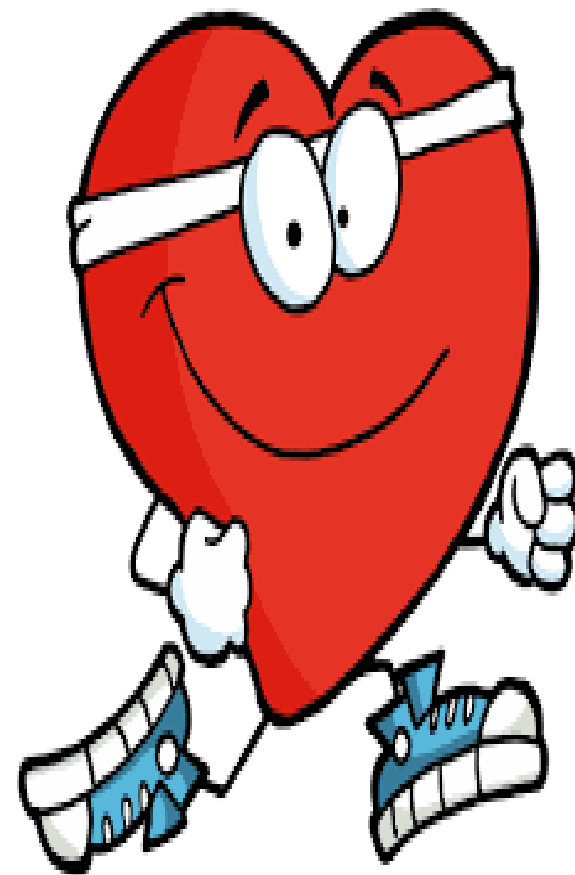

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مفهوم سلامت و بیماری

تعاریف سلامتی:

فرهنگ وبستر: وضعیت خوب و عالی بدن، فکر و روح و به خصوص عاری بودن از درد یا بیماری جسمی

فرهنگ آکسفورد: وضعیت عالی جسم یا روح و حالتی که اعمال بدن به موقع و بطور مؤثر انجام شود.

سازمان جهانی بهداشت: رفاه کامل جسمی، روانی، اجتماعی و نه تنها بیماری یا معلول نبودن

در سالهای اخیر این تعریف تقویت شده و توانایی داشتن یک زندگی از نظر اقتصادی و اجتماعی مثر به آن اضافه شده است.

© Can Stock Photo - csp18482415

□ مفهوم بهزیستی:

احساس ذهنی بهزیستی: شامل رضایت از زندگی و احساس مثبت و منفی

احساس عینی بهزیستی: مرتبط با استاندارد زندگی شامل: سطح آموزش، وضعیت درآمد و اشتغال، بهسازی محیط و تغذیه، سطح تدارک بهداشت، استانداردهای مسکن و تفریح

□ الگوهای سلامتی اسمیت:

□ ادیومینستیک

□ الگوی سازگاری

□ الگوی ایفای نقش

□ الگوی کلینیکی

□ جامع ترین؟

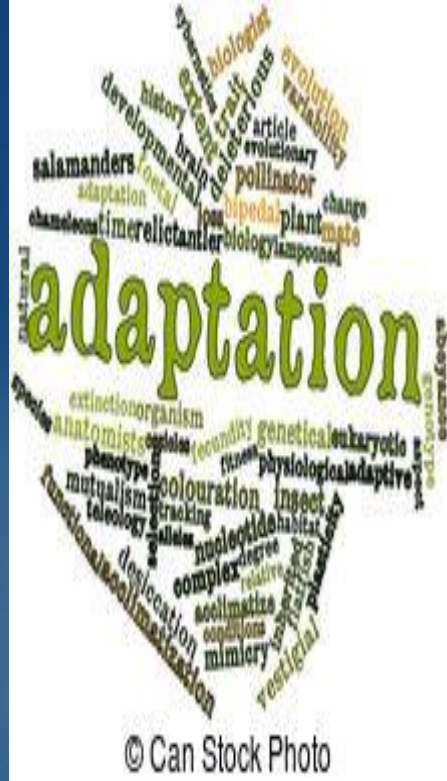
□ سطحی ترین؟

□ الگوی ادیومنیستیک

□ رسیدن فرد به خودیابی و کمال

□ تبدیل توانایی های فرد از بالقوه به بالفعل

□ الگوی سازگاری

□ کنش و واکنش مؤثر با محیط فیزیکی و اجتماعی

□ قدرت سازگاری با تغییرات محیط

□ الگوی ایفای نقش:

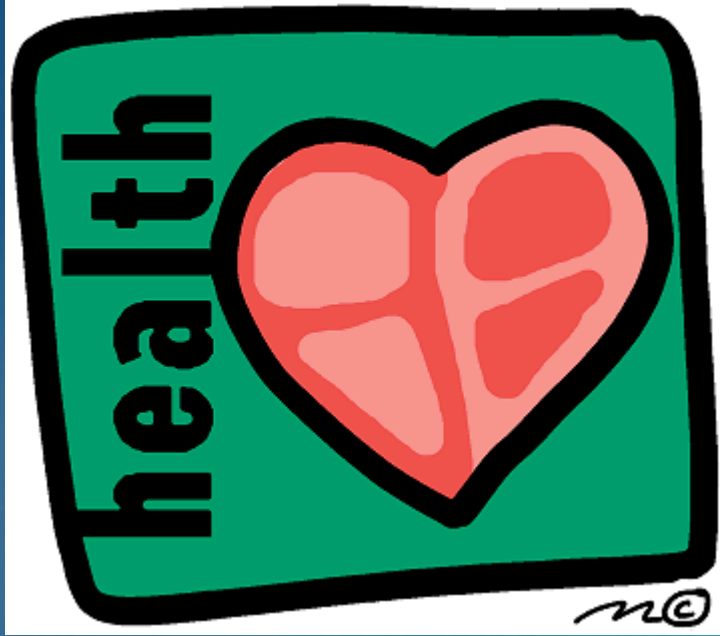
□ توانایی فرد در ایفای نقش خود بطور مؤثر

□ الگوی کلینیکی:

□ فقدان علائم و نشانه های بیماری

ابعاد سلامتی:

بعد جسمی

بعد روانی

بعد اجتماعی

بعد روحی

بعد عاطفی

بعد شغلی

بعد جسمی

روش های بررسی سلامت جسمی:

بررسی آزمایشگاهی

معاینه بالینی

پرسش درباره مصرف دارو

سنجش وضعیت تغذیه

سنجش وضعیت کلی سلامت توسط

خود شخص

بعد روانی

- ✓ توازن بین شخص و دنیای اطراف او
- ✓ سازگاری شخص با خود و دیگران
- ✓ داشتن عکس العمل مناسب در برابر مشکلات و حوادث زندگی
- ✓ قضاوت صحیح در برخورد با مسائل
- ✓ داشتن روحیه انتقادپذیری
- ویژگی اشخاصی که از نظر بهداشت روان سالم هستند؟

بعد اجتماعی

سازگاری و هماهنگی درون هر شخص
و بین شخص و جامعه
بین اعضای جامعه و و دنیایی که
زندگی می کنند.
عملکرد اجتماعی و توانایی شناخت هر
شخص از خود به عنوان عضوی از
جامعه

بعد رومی

شامل کمال، اخلاقیات، داشتن هدف
در زندگی، تعهد
جستجوی معنا و مقصود زندگی

بعد عاطفی

مرتبط با احساسات فرد

بعد شغلی

توانایی و محدودیت های کار در ارتقای سلامت جسمی و روانی فرد ایفای نقش می کند.

از دست دادن شغل یا بازنشستگی

طیف سلامت و بیماری

سلامتی مثبت

سلامتی خوب

بیمار نبودن

بیماری ناشناخته

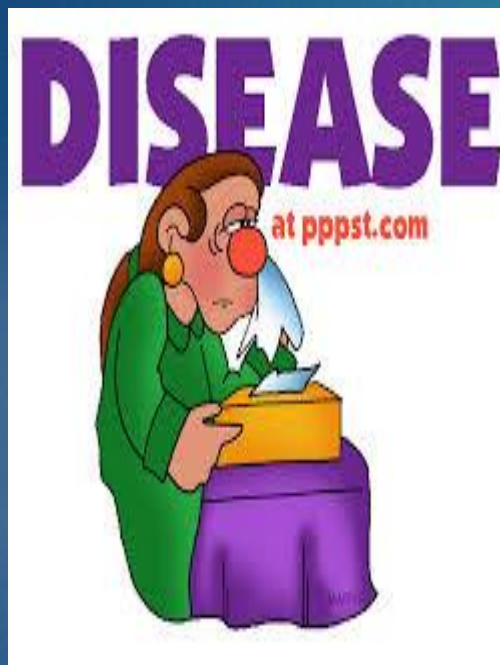
بیماری متوسط

بیماری شدید

مرگ

مفهوم بیماری:

از دیدگاه اکولوژی: بدی تنظیم عمل اندام های انسانی در رابطه با محیط زیست

Disease:

وجود اختلال در بدن (ساختار و یا عملکرد)

Illness:

برداشت فرد نسبت به **Disease** و تاثیر بیماری بر حالت ذهنی فرد

Sickness:

اختلال کارکرد اجتماعی فرد در اثر بیماری (نقش فرد در زمان بیماری)

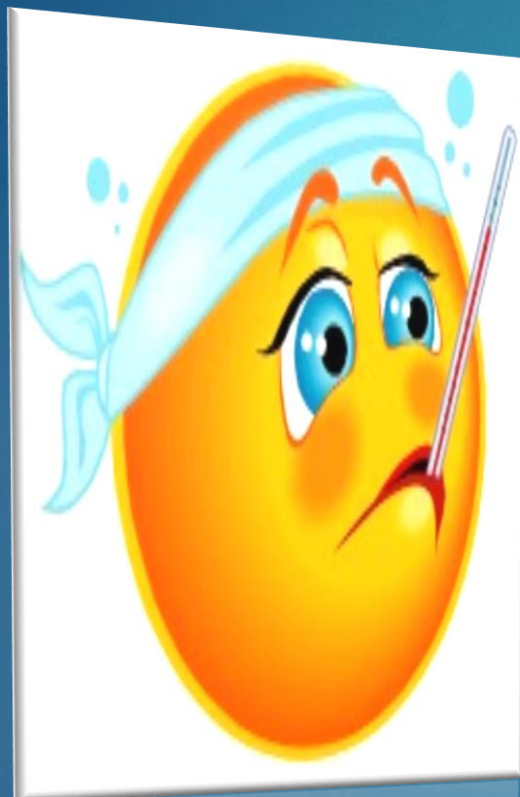
علل بیماریها:

۱. فرضیه ابتدایی

۲. مثلث اپیدمیولوژیک

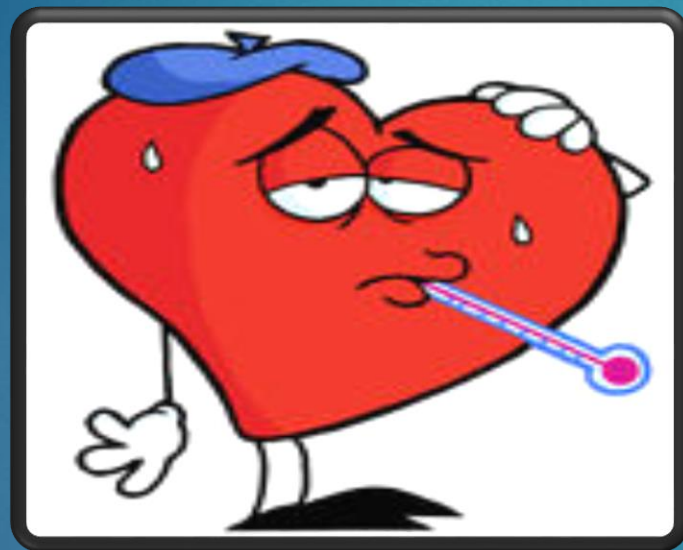
۳. شبکه علیت

۴. مدل چرخ

فرضیه ابتدایی:

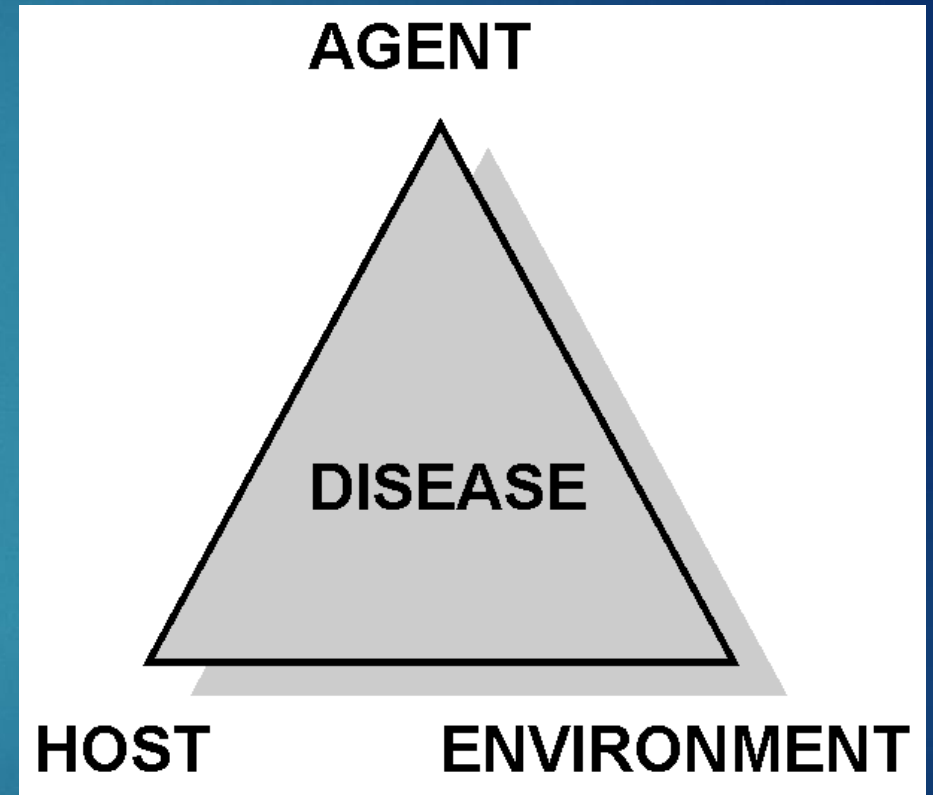
عامل بیماریزا ← انسان ← بیماری

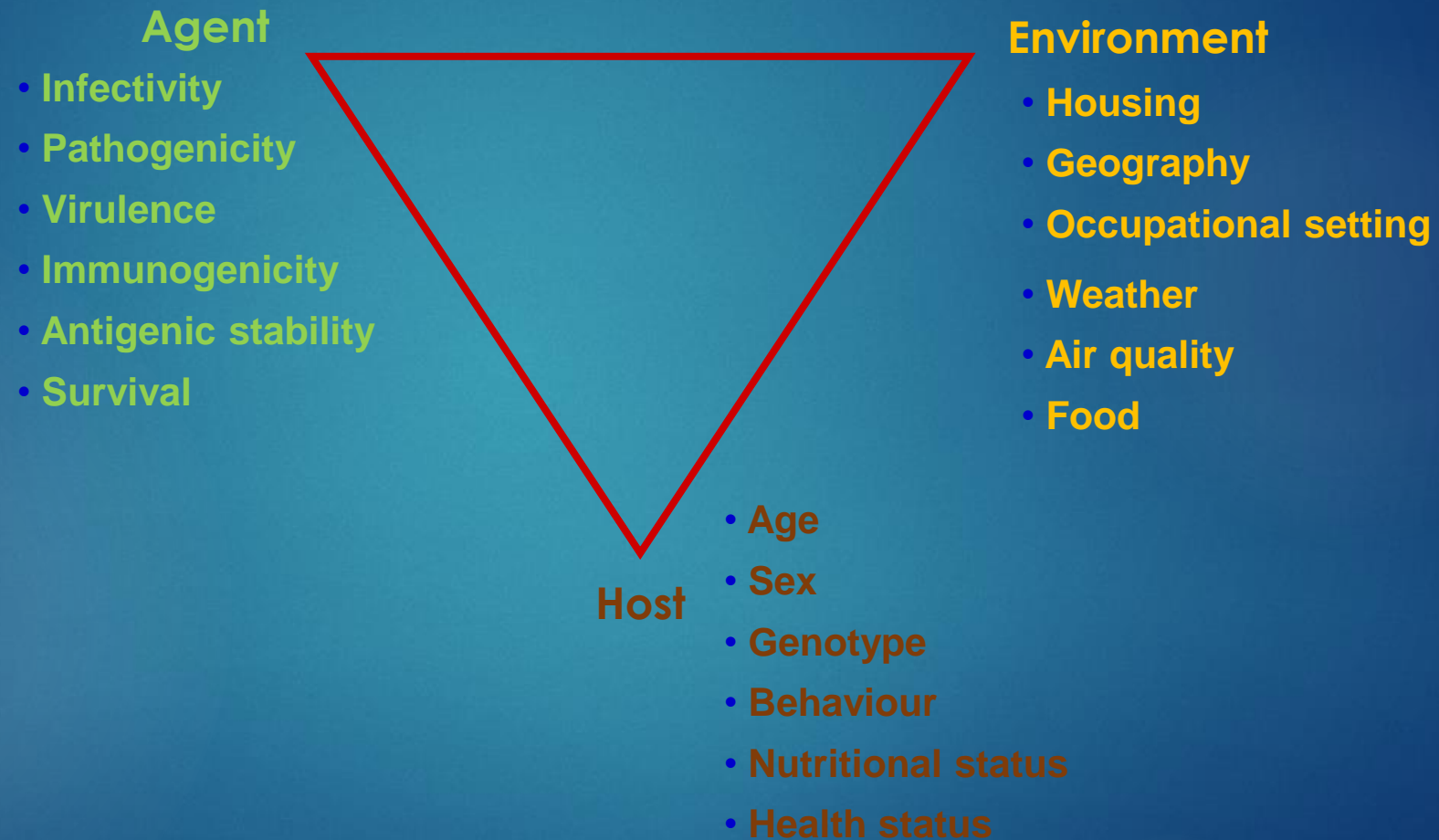
Epidemiologic Triad

Disease is the result of forces within a dynamic system consisting of:

- ◆ agent of infection
- ◆ host
- ◆ environment

Factors Influencing Disease Transmission

شبکه علیت

معلول (بیماری) نتیجه یک علت مشخص و مجزا نیست، بلکه حاصل زنجیری از علل می باشد.

نمی توان یک عامل معین را به عنوان تنها علت بیماری دانست (حتی در بیماریهای عفونی مثل سل، هیپاتیت و ...).

میتوان زنجیره علل را در نقاط مختلف قطع و از بروز بیماری جلوگیری کرد.

برای پیشگیری موفق از بروز بیماریها لزومی به شناسایی کامل تمام اجزاء شبکه علیت نیست.

شبکه علیت (تار عنکبوت) Web of Causation

در مدل شبکه عنکبوتی معلول یا بیماری در مرکز تار و علت‌ها در اطراف آن رسم می‌شوند.

شکل ۴ - مدل شبکه عنکبوتی (The spider's web)

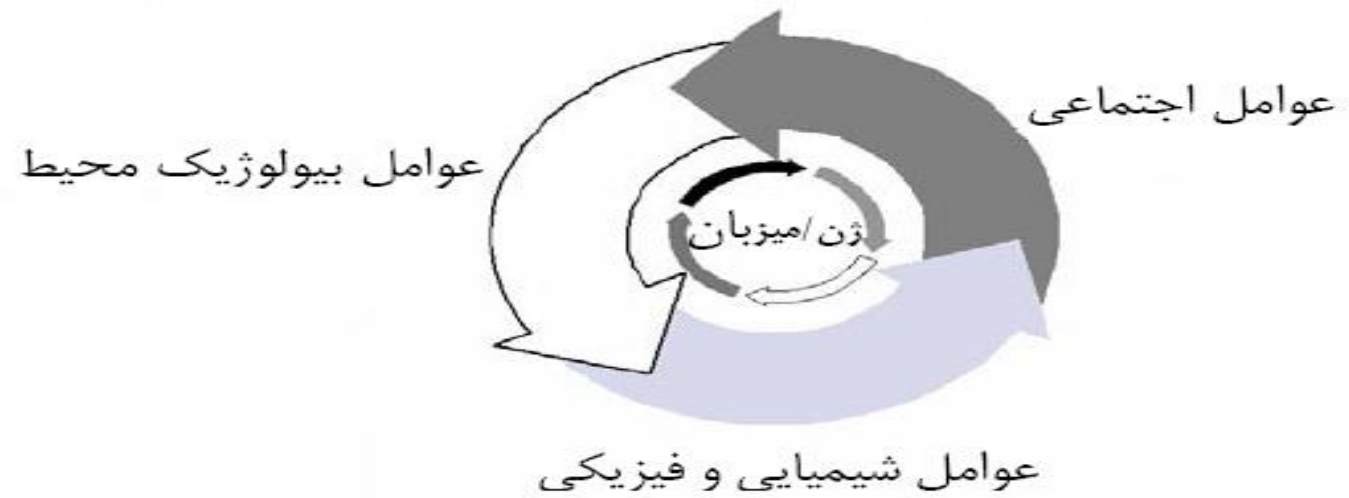

مدل چرخ

مدل چرخ (Wheel Model)

این مدل بر هماهنگی و تعامل ژن‌ها، و میزبان با محیط تاکید دارد. دارای یک هسته مرکزی است که حاوی ساختار ژنتیکی میزبان که در بروز بیماری نقش دارد، می‌باشد. در اطراف آن عوامل مربوط به میزبان و حول آن عوامل محیط اجتماعی، عوامل شیمیایی و فیزیکی و عوامل بیولوژیک محیط قرار دارند. اندازه نسبی اجزای چرخ با توجه به نقش هر عامل در رخداد بیماری‌های مختلف فرق می‌کند. برای مثال در مورد بیماری‌های اسهالی هسته چرخ بسیار کوچک ولی در مورد بیماری هموفیلی یا تالاسمی که عامل ژنتیک نقش مهمی در رخداد بیماری دارد هسته مرکزی به نسبت بسیار بزرگ خواهد بود. روی هم افتادن منطقه مربوط به اجزای محیط تاکید بر رجحان مطلق آنها دارد. این مدل نیز برای تفسیر ساده‌تر علّیت، کاربرد دارد و ابتدا برای بررسی علّیت بیماری فنیل کتونوریا که یک بیماری اتوزومال (غیر وابسته به جنسیت) است از آن استفاده شد.

مدل چرخ

شکل ۲ - مدل چرخ

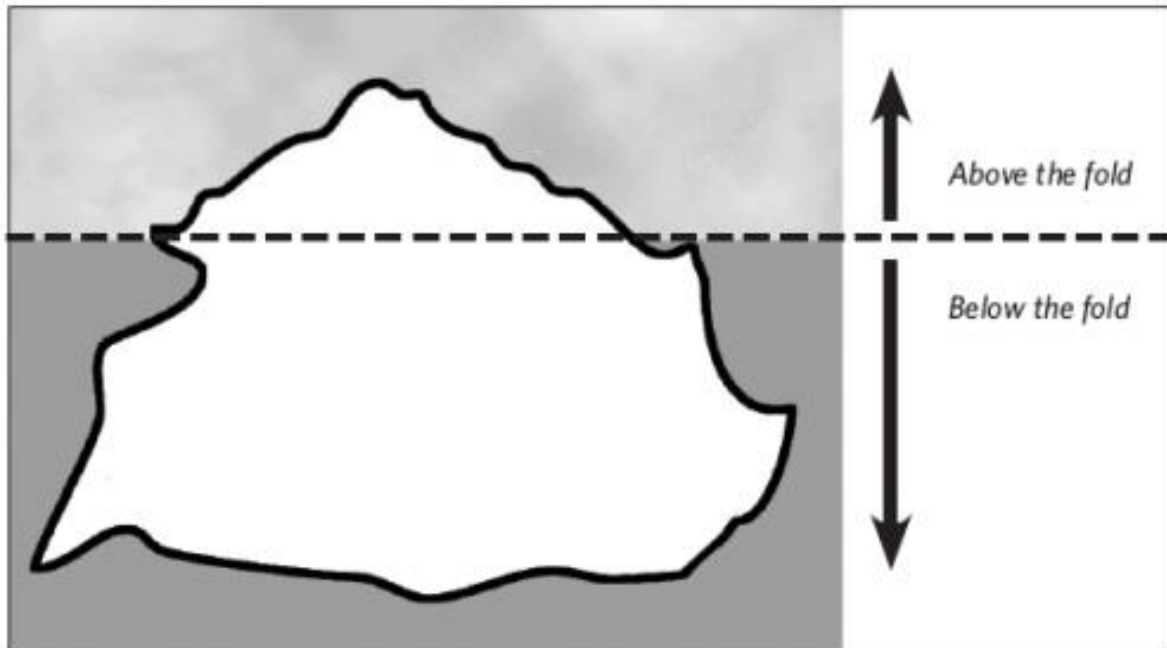
پدیده کوه یخ بیماری

بخش بالایی و شناور کوه یخ: موارد بالینی

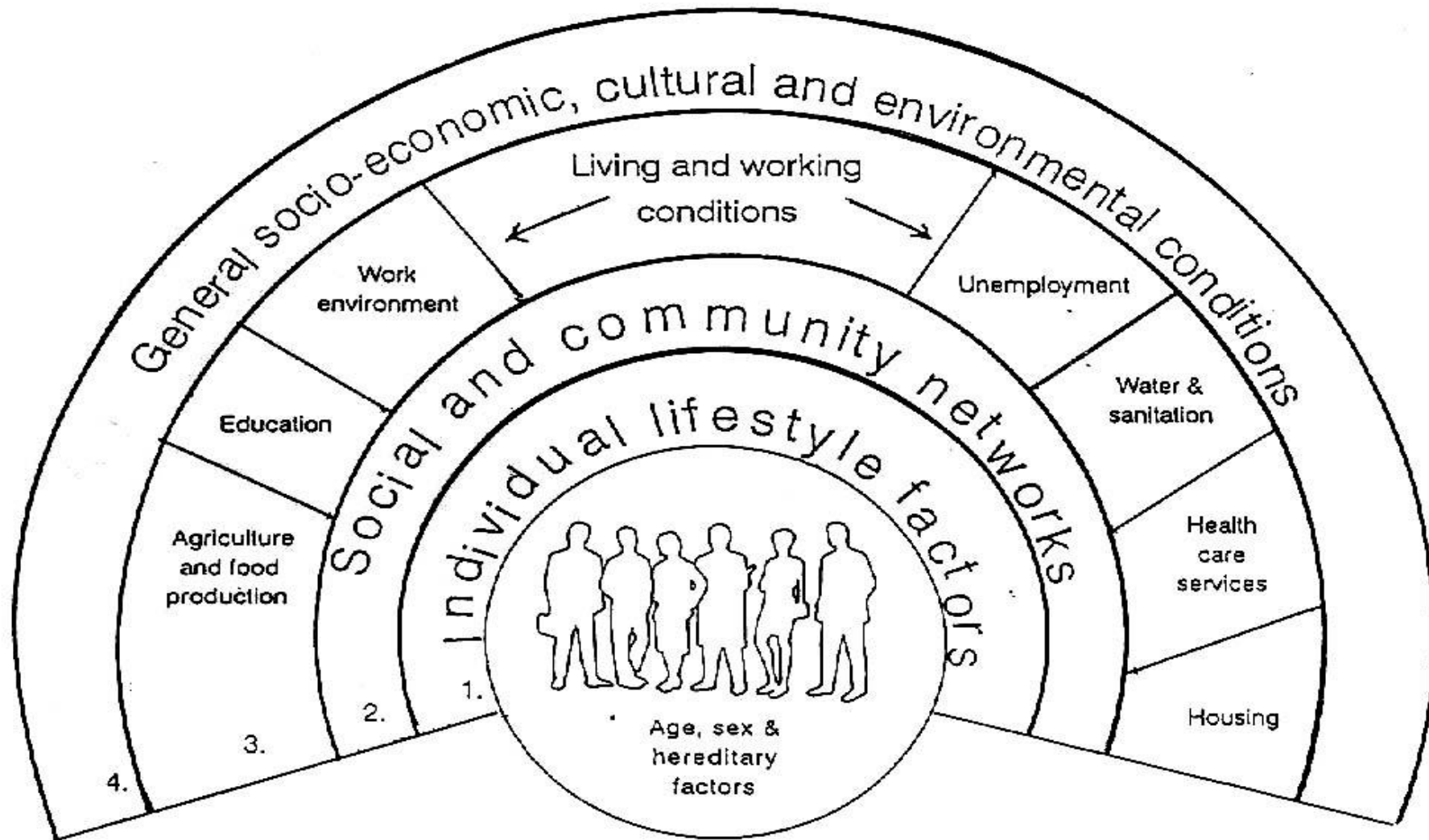
بخش اعظم در زیر آب پنهان شده: بیماری های پنهان

شامل: خفیف، بدون نشانه، پیش از مرحله بالینی،

موارد تشخیص داده نشده و افراد حامل بیماری.

عوامل موثر بر سلامتی (تعیین کننده‌های سلامتی - Determinants of health)

تعیین کننده های سلامتی:

✓ وراثت

✓ محیط زیست

✓ وضعیت اقتصادی و اجتماعی

✓ خدمات بهداشتی

✓ دولت ها و سیاست گذاری های بهداشتی

✓ سبک زندگی، فرهنگ و مذهب مردم

وراثت

صفات جسمی و روانی هر انسان تا حدودی بوسیله طبیعت ژنهای او هنگام لقاح اسپرماتوزوئید و اوول تعیین می شود.

ناهنجاریهای کروموزومی، عقب افتادگی ذهنی، دیابت و...

محیط زیست

شامل محیط زیست درونی و بیرونی

درونی شامل: بافتها و اندام ها و دستگاه های بدن می باشد.

محیط زیست بیرونی شامل محیط فیزیکی، زیست شناختی و

روانی-اجتماعی

وضعیت اقتصادی-اجتماعی

وضعیت اقتصادی (تعیین کننده قدرت خرید، استاندارد و کیفیت زندگی. چاقی در افراد مرفه تر)

سطح آموزش (ارتباط بیسوادی و فقر، سوء تغذیه و مرگ و میر شیرخواران و کودکان)

سطح اشتغال (بیکاری سبب اختلالات روانشناختی و اجتماعی می گردد).

خدمات بهداشتی

□ ایمن سازی

□ آب آشامیدنی

□ مراقبت زنان باردار و کودکان

دولت ها و سياست گزارى هاى بهداشتى

۱- چگونگى تخصیص منابع (۵٪ از درآمد سرانه ی هر کشور)

۲- سياست نيروى انسانی

۳- انتخاب تکنولوژى و استفاده از آنها

۴- نوع نظام عرضه خدمات بهداشتى درمانى

سبک زندگی، فرهنگ و مذهب مردم

سبک زندگی ترکیبی از الگوهای رفتاری و عادات فردی در سراسر زندگی که طی فرآیند اجتماعی شدن بوجود آمده است. (از طریق روابط متقابل فرد با والدین، دوستان، خواهر و برادر، افراد هم سن و...) فرهنگ مجموعه ای از باورها، ارزش ها و نگرش هاست که مشخص کننده ی یک گروه و راهنمای تعیین رفتار افراد است.

فرهنگ در انجام رفتارهای بهداشتی عامل تسهیل کننده یا بازدارنده ؟

مأثور در زمینه اهمیت فرهنگ:

برای پرستاران بهداشت جامعه ای که به جمعیت های مختلفی خدمات ارائه می کنند، درک و فهم مفهوم فرهنگ و اهمیت آن در مراقبت سلامت حائز اهمیت است. درک نادرست ممکن است منجر به ناکامی یا تضاد بین مددجو و پرستار شود.

۵ معیار اساسی فرهنگ

۱. الگوی مشترکی از ارتباط، سیستم محاوره یا زبان

۲. مشابهت در تدارک و اولویت های غذایی

۳. الگوهای مشترک لباس پوشیدن

۴. الگوهای اجتماعی کردن قابل پیش بینی

۵. مفهوم مشترکی از باورها

شایستگی فرهنگی

ارائه مراقبت متناسب با فرهنگ
ترکیبی از خط مشی، نگرش و رفتارهای مطابق با فرهنگ

۴ اصل راهنمای ارائه مراقبت:

* طراحی مراقبت خاص برای هر مددجو

* مراقبت بر اساس ویژگیهای منحصربه فرد فرهنگ شخص

* استراتژیهایی که توانایی تصمیم گیری در مورد رفتارهای بهداشتی را در مددجو ایجاد می کند

* ارائه مراقبت با حساسیت و توجه

مراحل کسب مقبولیت فرهنگی از دیدگاه اورلندی:

فاقد مقبولیت فرهنگی (بی اطلاع و بی تمایل و بی مهارت)

مساسیت فرهنگی (آگاه و موافق و فاقد برخی مهارتها)

کسب مقبولیت فرهنگی (مطلع، به عهده گرفتن، متبحر)

فرآیند کسب شایستگی فرهنگی:

۱- آگاهی فرهنگی: خودنگری و بررسی عمیق اصول و عقاید فرد (نحوه معاینه پستان)

۲- دانش فرهنگی: اصول سازمان یافته ی فرهنگ های متنوع و گروه های قومی

۳- مهارت فرهنگی: تلفیق موثر آگاهی و دانش فرهنگی (حفظ فاصله فیزیکی)

۴- رویارویی فرهنگی

۵- تمایل فرهنگی: انگیزه درونی پرستار برای ارائه مراقبت مورد قبول از لحاظ فرهنگی

موانع کسب شایستگی فرهنگی:

کلیشه سازی (stereotyping): نسبت دادن عقاید و رفتارهای خاص یک گروه به یک فرد بدون بررسی تفاوت های فردی

تبعیض و نژاد پرستی (prejudice and racism): تظاهر عاطفی کلیشه ها درباره ی یک گروه مانند مطالعه سیفلیس

قوم پرستی (Ethnocentrism): گروه فرهنگی خود فرد، استانداردی برای قضاوت در مورد رفتار دیگران

تحمیل فرهنگی (Cultural imposition): تحمیل اصول، عقاید و عملکرد فرهنگی شخص بر افراد دیگر

تضاد فرهنگی (Cultural conflict): عدم ارائه واکنش های مناسب با عملکرد فرهنگی افراد

شوک فرهنگی (Cultural Shock): احساس درماندگی، ناراحتی و سردرگمی

یا تشکر و سپاس